Šurfai Nr. 2, 4 buvo kasami palei pastato PR korpuso ŠV sienos pamatą iki jo apačios (2,15 ir 2,4 m gylio). Šurfe Nr. 2, 1,4-1,7 m gylyje, XVI a. datuojamame sluoksnyje, rastos dvi lygiagrečios medinių rąstų sienos (0,75 ir 0,4 m aukščio). Jų apačios atkasti nepavyko. Atstumas tarp sienų - 0,9 m. Dalis jų vėliau nuardyta, kasant duobę PR korpuso pamatams. Šurfuose Nr. 2, 3 (1 ir 1,35 m gylyje) rasti XVII a. datuojamo smulkių akmenų grindinio fragmentai.

Likusiais penkiais šurfais buvo atrasti PR korpuso P ir R kampai, PR korpuso laiptinės R kampas, kieme stovėjusių ūkinių pastatų pamatų fragmentai. Maišytame sluoksnyje pririnkta XVI-XX a. buitinės keramikos.

Valdas Vainilaitis

Archeologiniai tyrimai Vilniuje, Maironio g. 13/6

1993 metais PRI tyrė buvusios stačiatikių Švenčiausios Dievo Motinos soboro varpinės rūsį Vilniuje, Maironio g. 13/6. Taip pat atlikta archeologinė priežiūra ir žvalgomieji tyrimai Maironio g. 13/6 kieme. Tirtas 120 kv. m plotas. Ištirtas 1-1,5 m storio kultūrinis sluoksnis, datuotinas XV-XVII a. Dėl sunkių darbo sąlygų ir ribotų techninių galimybių tyrimai šiuo metu dar nebaigti.

Varpinė buvo pastatyta XVI a. pabaigoje - XVII a. pradžioje. XIX a. pradžioje ji buvo nugriauta, o pastatas Maironio g. 13/6 įgavo dabartinę formą. Šiuo metu varpinės rūsys turi gotikines sienas ir klasicizmo epochai būdingą dvigubą skliautą. Rūsio patalpą į dvi dalis dalina klasicistinė siena su dviem pusapvalėmis

arkomis, kurios remiasi į 29Ox23Ox17O cm dydžio banketę, sumūrytą iš gotikinių plytų beveik pačiame rūsio centre.

Prieš pradedant tyrimus, iš rūsio išsemtas 2 m storio vėlyvų griuvenų ir šiukšlių sluoksnis. Nukasus griuvenas, statybininkų darbas buvo nutrauktas ir pradėti archeologiniai kasinėjimai.

Visa rūsio patalpa pagal tarpinę sieną padalinta į du plotus. Plotas I užima R rūsio dalį, plotas II - V. Abiems plotams įvesta bendra kvadratų sistema, iš Š į P pažymėta raidėmis nuo A iki I, iš V į R - skaičiais nuo 1 iki 1O. Pagal atsidengiančias užstatymo liekanas darbų metu sąlygiškai išskirti 5 horizontai. Jie numeruojami romėniškais skaičiais I-V. Toks skyrimas padarytas todėl, kad stratigrafinių sluoksnio skirtumų faktiškai nebuvo. Kiekvieno horizonto storis yra 2O-3O cm.

Viršutinį horizontą I sudarė P ploto I pusėje atidengtas gotikinių plytų grindinys su pusapvale įduba (greičiausiai vandeniui nutekėti) ir akmenų mūro fragmentas ploto 2 V dalyje. Šiame sluoksnyje rasta XVII a. keramikos ir koklių fragmentų. Horizontas I buvo 2,3 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus.

Horizonte 2, ploto I centrinėje ir P dalyse, atidengta medinės sodybos ūkinio kiemo dalis su tvartelio fragmentu. Plote I, šiauriau nuo tvarto liekanų, ir ploto II centrinėje bei P dalyse, atidengtas akmenų grindinys, žemėjantis į PV pusę. Ploto II P ir centrinėje dalyse atkastas tiesiog ant grindinio statyto medinio pastato rentinio apatinis vainikas (pastatas Nr. 2). Rentinio dydis buvo 4x2,6 m. Š ploto II dalyje ir ŠV ploto Nr. I dalyje atkastas didesnio pastato Nr. 1 apatinio vainiko fragmentas. Š vainiko dalis suardyta statant varpinės rūsio sieną. P šio pastato sienos ilgis - 5 m. Visame tirtame plote, po pastatais ir netgi ūkiniame kieme, aptinkamas hidroizoliacinis sluoksnis iš skiedrų, beržo tošies, odos atraižų. Šio sluoksnio storis vietomis siekia iki 1O

cm. Sluoksnio II radinių grupę sudaro XVI a. buitinės keramikos šukės, odos dirbinių fragmentai.

Horizonte III atidengtas pastato Nr. 3 su krosnies liekanomis fragmentas. Išliko apatinio vainiko dalis, esanti ploto II Š dalyje. Pastato Nr. 4 rentinio apatiniai vainikai išsilaikę. Taip pat išvalytas vienas rentinio Nr. 5, esančio ploto I P kampe, išlikusių vainikų fragmentas.

Labai gerai išlikęs pastato Nr. 3 P vainiko kampas, taip pat apvalus R sienos rąstas. ŠR namo kampe buvo 1,2x1,2 m krosnies padas, suplūktas iš molio ir akmenų, aprėmintas storomis lentomis. Rentinio Nr. 3 matmenų nustatyti neįmanoma.

Šalia buvusio pastato Nr. 4 dydis - 5x3 m. Rentinys orientuotas R-V kryptimi. Likę trys apvalių rąstų vainikai. Namas buvo su grindimis. Grindų lentos klotos Š-P kryptimi. Vidutinis lentos storis - 5 cm. Įėjimas į namą buvo PV kampe. Pastato viduje radinių nedaug. Didžiausią jų grupę sudaro odos atraižos ir odinės avalynės fragmentai, taip pat XV-XVI a. datuojamos buitinės keramikos šukės. Rasti 2 nedidelių statinių dugnai. Panašu, jog šis namas kiek ankstyvesnis už pastatą Nr. 3.

Pastatui Nr. 5 skiriami atidengti 4 išlikę vainikai ir grindų liekanos. Rentinio liekanų dydis - 3x2 m, kita jo dalis suardyta statant varpinę. III horizonte toliau buvo preparuojamas ūkinio kiemo fragmentas. Atvalytos dviejų lovių, skirtų gyvuliams šerti, liekanos. Loviai buvo padaryti iš lentų. Kai kurios lentos labai kruopščiai apdorotos. Rasta daug odos dirbinių; gyvulių, paukščių, žuvų kaulų; riešutų kevalų. Surasta keletas odinių batų, naginė, medinės šukos, beveik 3 m ilgio vilnonis šalikas. Buitinės keramikos šukės, rastos III horizonte, datuotinos XVI-XVII a.

IV horizonte toliau preparuoti pastatai Nr. 4 ir Nr. 5. Ploto II P dalyje atsidengė dar vieno pastato su grindimis fragmentas. Šis

pastatas įvardintas kaip rentinys Nr. 6. Atidengta visa Š pastato siena. Jos ilgis - 3,5 m. P dalis suardyta statant varpinės rūsį. Ploto II V dalis taip pat suardyta statant varpinės rūsį. Joje atidengta rėčka iš vertikalių lentų, galais įkastų į žemę. Tikrąjį šios konstrukcijos dydį sunku nustatyti, nes viršutiniai lentų galai sunykę, visas skersmuo taip pat neišliko.

Centrinėje ploto I dalyje, po aukščiau minėtu tvartu, atidengta rąstigalių ir lentų krūva, kurią sunku pavadinti statiniu. Taip pat atidengtos iš vytelių pintos tvoros liekanos. Šalia tvoros ir ant jos aptiktas 2O cm storio mėšlo sluoksnis, gausu XV a. datuojamos keramikos, odos atraižų, riešutų kevalų, vyšnių ir slyvų kauliukų. Rastos medinės dvipusės šukos.

Horizonte V ploto I Š dalyje, atidengtas dar vieno medinio pastato Nr. 7 liekanos. Rentinio dydis - 3,4x3 m. Pastato būta su lentų grindimis, po lentomis klota beržo tošis, o dar žemiau - gotikinių plytų grindys. Name ir šalia jo radinių nedaug. Daugiausia tai XV a. buitinė keramika. Ploto II centrinėje dalyje, kvadratuose D1 ir D2, aptiktas paauglio skeletas. Jis gulėjo galva į R tarp dviejų 2O cm storumo rąstų. Rankos sukryžiuotos krūtinės srityje. Dešinė griaučių pusė suardyta įkasant minėtą rėčką. Griaučių ilgis - 145 cm. Įkapių nerasta. Ploto II P ir centrinėje dalyse gausu akmenų, plytų, aptiktas gana storas hidroizoliacinis sluoksnis iš skiedrų ir beržo tošies.

Kartu su darbais buvusios varpinės rūsyje atlikta archeologinė komunikacijų kasimo priežiūra ir žvalgomieji tyrimai. Iškasta 6,4x3 m dydžio ir 2,5 m gylio perkasa. 1,5 m gylyje atidengtas sudegusio medinio pastato su grindimis fragmentas. Išlikę 4 apdegę rentinio vainikai, sudegusių grindų fragmentas. Pastatas pagal viduje ir šalia jo rastą keramiką datuotinas XVII a. Iki įžemio per-

kasa nebuvo kasama, nes projektinis būsimų toje vietoje šulinių gylis siekė tik 2 metrus.

Iš dabar turimų duomenų galima daryti išvadą, kad varpinės vietoje XV-XVI a. būta medinės amatininko sodybos. Čia gyvenę žmonės greičiausiai buvo batsiuviai arba platesnio profilio amatininkai, darantys odos gaminius. Nei vienas iš septynių rūsyje atidengtų pastatų nebuvo sudegęs. Visi rentiniai nuardyti, apatinius vainikus panaudojant naujų pastatų, statomų toje pačioje vietoje, pamatams. Laiko intervalai tarp pastatų statybos pradžios neturėtų būti didesni kaip 30-40 m. Taip dažnai perstatinėti trobesius greičiausiai vertė nuolat pakylantis gruntinis vanduo. Kad ši vieta buvo neretai užliejama, liudija ir dažnai pasitaikantys stori hidroizoliaciniai sluoksniai. Visi pastatai - rentinės konstrukcijos, kai kurie, kaip Nr. 1, 3, 5, 7 turėjo akmenų-plytų pamatus.

Aleksandras Vaškelis

1992 metų tyrinėjimai Kaune, sklype T. Daugirdo g. Nr. 1-3

Kauno PRPI toliau tyrinėjo Kauno senamiesčio 6-to kvartalo R dalyje prie T. Daugirdo gatvės. Minėtame sklype žvalgomieji archeologiniai tyrimai pradėti 1980 m. Didesnės apimties tyrinėjimai buvo 1983-1984 ir 1987 m. Jų metu nustatyta, kad dabartinio sklypo, kurio plotas 2208 kv. m, teritorijoje nuo XVII a. II pusės plytėjo dykvietė. Todėl po XIX-XX a. supiltais sluoksniais išliko nesuardytas XV-XVII a. kultūrinių sluoksnių klodas. Dengiant ir preparuojant šiuos sluoksnius rasta XVI-XVII a. stovėjusių mūrinių ir medinių pastatų rūsių, pamatų, kiemo grindinių bei kitų ūkinės paskirties statinių ir krosnių liekanų.